

[Wilhelm.]

midlertidig og meget begrænset låntagning at sikre en meget omfattende indenlandsk beskæftigelse og en varig forbedring af betalingsbalancen.

Ordføreren for forslagsstillerne (Knud Jespersen) (DKP):

Jeg tillader mig hermed at fremsætte forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat).

Idet jeg henviser til bemærkningerne til lovforslaget, skal jeg anbefale lovforslaget til tingets velvillige behandling.

Ordføreren for forslagsstillerne (Wilhelm) (VS):

Jeg skal herved på venstresocialisternes vegne tillade mig at fremsætte forslag til lov om ophævelse af lov om økonomisk samordning. (Nedlæggelse af det økonomiske råd), idet jeg henviser til lovforslagets tekst og de ledsagende bemærkninger.

Ordføreren for forslagsstillerne (Steen Folke) (VS):

Jeg skal herved på venstresocialisternes vegne tillade mig at fremsætte forslag til lov om ophævelse af lov om prisdæmpning, idet jeg henviser til lovforslagets tekst og de ledsagende bemærkninger.

Ordføreren for forslagsstillerne (Knud Jespersen) (DKP):

Hermed tillader jeg mig at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om inddragelse af arbejdsfrie indtægter og om beskæftigelsesfremmende foranstaltninger, idet jeg vedrørende motiveringen for fremsættelsen skal henvise til de bemærkninger, der ledsager forslaget.

Man gik først til den sidste sag på dagsordenen, som var:

Forespørgsel til handelsministeren af Wilhelm (VS):

„Hvordan vurderer regeringen de økonomiske, beskæftigelsesmæssige, sikkerhedsmæssige og miljømæssige aspekter ved etablering af atomkraftværker i Danmark?“

(Forespørgsel nr. XXIII. Anmeldt 21/5 76. Fremme af foresp. vedt. 25/5 76).

Formanden:

Under denne forespørgsel er der i første omgang en taletid på 15 minutter for ordførerne.

Forespørgeren (Wilhelm) (VS):

Baggrunden for, at vi stillede denne forespørgsel i slutningen af maj måned, var jo, som vi sagde dengang, at vi fandt det rimeligt med en forpligtende debat i god tid, før der eventuelt skulle træffes beslutning om a-kraftens indførelse og eventuelt skulle holdes folkeafstemning om dette.

Det samme ønske er lige så vægtigt i dag, og derfor har vi heller ikke set, at der var nogen rimelig grund til at trække eller skyde denne forespørgsel, f. eks. på grund af regeringens angiveligt midlertidige udsættelse af afgørelsen. Det eneste, der er sket i mellemtiden, er, at regeringen har bestemt sig for, at det ikke skulle være i septembersamlingen og altså heller ikke nu her, man vil have den endelige behandling af ikrafttrædelsesloven. Men lige præcis med den begrundelse, VS havde for at fremsætte forespørgslen i maj, nemlig at sikre en debat i god tid, kan der ikke være nogen grund til at trække en sådan forespørgsel tilbage.

Regeringen har ganske vist midlertidigt udskudt, men har samtidig udtalt, at den fastholder sin stilling, og det betyder i hvert fald i princippet — de politiske realiteter viser sig forhåbentlig at være anderledes — at vi når som helst kan risikere, at regeringen genfremsætter ikrafttrædelseslovforslaget og i princippet kan huje det igennem i løbet af 4-5 dage. På denne baggrund har vi altså opretholdt forespørgslen inden for de normale tidsrammer og skal derfor have den til behandling her i dag.

Jeg skal erindre om den baggrund, vi fremsatte den på i øvrigt. Sagen var jo, at det var umuligt at få a-krafttilhængerpartierne til at diskutere de ting, der er nævnt i forespørgslen. Regeringen insisterede på ikke bare at fremsætte, men færdigbehandle loven om de energipolitiske foranstaltninger, som også i nogen grad foregriber de energipolitiske beslutninger, før den bebudede energipolitiske redegørelse forelå.

Der var forholdsvis bred kritik af en sådan bagvendt fremgangsmåde. Man kom med anlægsloven, og man havde den igennem første behandling, udvalgsarbejde og i reali-

[Wilhelm.]

teten også anden behandling, inden den energipolitiske redegørelse med alle bilagene lå der. Og man insisterede på, at det skulle køre på den måde, til trods for at det jo var klart, at man ikke på den måde kunne sikre nogen debat om de problemer, der knyttede sig til a-kraften.

Det afviste man så kritikken af ved at påberåbe sig, at anlægsloven var en ren procedurelov, og specielt tilhængerpartierne kørte jo fuldstændig konsekvent på at betragte anlægsloven som en ren procedurelov, som noget, der overhovedet ikke gav anledning til at diskutere problemerne i forbindelse med disse ting, men alene til at diskutere, hvilke fremgangsmåder, hvilke beslutningsprocesser osv. der skulle tages hensyn til, hvis man engang skulle træffe beslutning om disse ting.

Så blev ikrafttrædelsesloven fremsat, straks efter at den energipolitiske redegørelse var blevet kendt og bilagene til den var blevet kendt. Under hele den foregående procedure havde man henvist til, at nu skulle vi jo ikke være så utålmodige, for den store debat om problemerne ville man tage i forbindelse med ikrafttrædelsesloven. Og så kom førstebehandlingen af ikrafttrædelsesloven som bekendt en sen aften, og det karakteristiske var, at tilhængerpartierne klarede hele den førstebehandling, jeg tror for alles vedkommende, på under 1 minut. Der var ingen, der gik ind i de problemer, der ligger.

Det længste, vi altså er kommet med det, er i og for sig, at man har fået den energipolitiske redegørelse med de tilhørende bilag, hvoraf nogle også behandler visse af de problemer, vi her skulle drøfte, men stadig væk sådan, at en diskussion om det, der er lagt frem, og de konklusioner, der drages i den energipolitiske redegørelse, har der i realiteten ikke været lejlighed til.

Vi har derfor fundet det rigtigt at tage denne forespørgselsdebat i dag. Den generer jo i øvrigt ingen andre ting, der foregår, da man ikke er klar med noget alligevel på dette tidspunkt, så der er jo i hvert fald det meste af formiddagen til en start på en rimeligt grundig debat om disse problemer, hvis man ikke igen vil afstå fra det. Det er ikke vores hensigt at lægge op til beslutninger, det er en hensigt om at starte en debat

om de problemer, der knytter sig til det. Jeg synes, det kan være rimeligt ind i denne debat at få en lidt nærmere diskussion om regeringens udskydelse. Hvad var motiverne? Hvad er det, der er sket? Vi har hørt sådan lidt forskellige udlægninger fra de forskellige ministre og de lidt forskellige holdninger inden for regeringen og regeringspartiet i denne sag. Bl. a. har det været fremme, at der jo var usikkerhed om oplagring af affaldet, at man var blevet klar over, at denne usikkerhed var større, end man måske havde troet tidligere; men heller ikke det er blevet konkretiseret. Jeg synes, det kunne være nyttigt, om man også i debatten kan trække nogle af disse ting ind. Hvad er det, der er sket siden juni med hensyn til oplagringsproblemerne? Går det på selve oplagringsproblemerne, eller går det på regeringens erkendelse af vanskelighederne ved oplagringsproblemerne, og hvad er det mere konkret, hvor står man nu i den sag? Også for at se, om der i realiteten er en risiko for, at man nu-nej kan komme med en ikrafttrædelseslov igen i den nye samling og mene, at nu er den hellige grav vel forvaret og de her ting har været ordentligt debatteret og redegørelsen og bilagene ligger der, så nu er der ikke grund til at tage længere tid til det.

Jeg vil håbe, at handelsministeren, energiministeren, også inddrager den nærmere begrundelse for regeringens udskydelse, ikke så meget den taktisk-politiske, den kender vi alle sammen, men også den mere saglige, der måtte være bag.

Handelsministeren (Erling Jensen):

Baggrunden for hr. Wilhelms forespørgsel, således som han også har redegjort for det i dag, var debatten her i tinget den 21. maj om min energipolitiske redegørelse, Dansk energipolitik 1976, og især, som også fremhævet her i dag, førstebehandlingen af forslag til lov om anvendelse af kernekraft som energikilde i Danmark. Hr. Wilhelm gav her udtryk for, at vilkårene for debatten om det principielle spørgsmål om kernekraftanvendelse havde været meget ringe, og at der med udsigt til anden og tredje behandling af lovforslaget i september ikke var rimelig mulighed for en forsvarlig stillingtagen til problemerne.

I mellemtiden er der som bekendt sket

[Handelsministeren.]

det, at regeringen gennem mit brev af den 10. august til formanden for folketingets energipolitiske udvalg har meddelt, at den for sit vedkommende ikke anser det for muligt som påtænkt at færdigbehandle den energipolitiske redegørelse og lovforslag om kernekraftanvendelse i dette folketingsår. Regeringen har herved erkendt, at man har været for optimistisk med hensyn til mulighederne for, at det samlede beslutningsgrundlag for folketinget kunne ligge tilstrækkelig klart i begyndelsen af september.

En række af de centrale aspekter, som også blev berørt under energidebatten i tinget den 21. maj, har i høj grad givet anledning til overvejelser, således også om spørgsmål af den i forespørgslen nævnte karakter. Disse overvejelser og undersøgelser vil nu blive fortsat. Der vil blive foretaget sammenfattende vurdering af de investeringer, som en gennemførelse af energiplanen forudsætter, set i forhold til andre offentlige og private investeringsbehov, således at der herved tilvejebringes grundlag for at vurdere den ressourceproblematik af finansiel, industriel og beskæftigelsesmæssig karakter, der knytter sig til anvendelse af kernekraft som energikilde i en sådan videre sammenhæng.

Om de sikkerheds- og miljømæssige spørgsmål skal jeg oplyse, at miljøministeren har anmodet miljøstyrelsen om at foretage en vurdering af mulighederne for en fælles nordisk løsning af affaldsproblemet, således som der er peget på dette i den svenske redegørelse om anvendt kernebrændsel og radioaktivt affald, afgivet i maj 1976. Miljøstyrelsen er også anmodet om at fremkomme med de bemærkninger, som affaldsproblematikken i øvrigt måtte give styrelsen anledning til.

Ligeledes er miljøstyrelsen bedt om at foretage en undersøgelse af, hvilke retningslinjer af sikkerhedsmæssig art der findes nødvendige for kernekraftanlæg, og om at udarbejde forslag til sådanne retningslinjer, herunder bl. a. om beskyttelse mod sabotage af nukleare anlæg, om transport af radioaktivt materiale og om kontrol med fisilt materiale. Der skal herved i vid udstrækning tages hensyn til international praksis og rekommandationer på området,

men med særligt hensyn til specielle danske forhold.

Endelig er miljøstyrelsen anmodet om i det omfang, det er muligt, at søge de med anvendelsen af kernekraft forbundne problemer yderligere belyst.

For mit eget område har jeg anmodet energirådet om at fremkomme med sin vurdering af den energipolitiske redegørelse. Rådet gik straks i gang med denne opgave og ville have været i stand til i denne måned at afgive en udtalelse dækkende de væsentligste problemstillinger. Jeg har over for energirådet tilkendegivet, at rådet nu vil kunne bruge yderligere tid til opgaven, og det er mit indtryk, at rådet vil gøre brug af denne udsættelse, således at der kan afgives en mere omfattende udtalelse end ellers muligt.

Regeringen vil lægge stor vægt på de resultater, dette sagkyndige forum for energiplanlægning og forskning når frem til, og vil gerne forbeholde sig at lade energirådets vurderinger indgå i regeringens overvejelser, inden der tages endelig stilling til en række af de centrale problemer, der er redegjort for i energiplanen.

Det ligger i sagens natur, at regeringen er indstillet på at fortsætte det igangsatte arbejde, og jeg kan her nævne, at regeringen har haft vigtige aspekter vedrørende energiplanen for øje under de stedfundne forligsforhandlinger. Man har her samlet sig om energibesparende foranstaltninger, herunder muligheden for en hurtig udbygning af kraftvarmeforsyningen, samt om energiforskningssiden. De igangsatte overvejelser vedrørende gennemførelse af en varmeplan vil blive fortsat og videreført.

En del af disse undersøgelser er ganske tidkrævende, og regeringen finder det ikke muligt i dag at fastlægge nogen tidsplan for deres færdiggørelse, men arbejdet vil blive fremskyndet mest muligt.

Jeg går i øvrigt ud fra, at folketingets energipolitiske udvalg vil fortsætte sit arbejde med Dansk energipolitik 1976, der som hidtil er grundlaget for regeringens energipolitik. Jeg har allerede haft lejlighed til at besvare en lang række spørgsmål fra udvalget og også fra en række medlemmer af folketinget, herunder ikke mindst hr. Wilhjelm. Den særdeles grundige udvalgsbe-

[Handelsministeren.]

handling vil utvivlsomt resultere i en værdifuld yderligere belysning af disse for vort samfund så centrale problemer.

Jeg kan således konstatere, at arbejdet med energiproblemerne er i fuld gang, ligesom vi også kan glæde os over, at debatten i befolkningen holdes i live. Ikke mindst dette sidste aspekt ser regeringen som noget positivt, idet vi må lægge vægt på, at de store, skelsættende beslutninger træffes i bred forståelse med befolkningen.

Selv om jeg altid finder, at en debat om tingene her i folketinget er noget positivt, mener jeg dog at måtte pege på, at tidspunktet for forespørgselsdebatten, når henses til den stedfundne udskydelse af stillingtagen til problemerne, ikke længere er særlig velvalgt. Jeg tænker også her på, at baggrunden for hr. Wilhjelm ønske om forespørgselsdebatten jo netop var den knappe tidsplan.

Regeringen mener således ikke, at tiden nu er inde til at færdiggøre principdebatten om anvendelse af kernekraften som energikilde her i Danmark. Det omfattende arbejde, der er i gang her i folketinget og i regeringen om hele energiplanen, herunder om de mange problemer, der knytter sig til kernekraften, bør videreføres, ligesom debatten i befolkningen må gives yderligere tid, således at den endelige debat først finder sted, når grundlaget for beslutningen er bedre belyst og afklaret, end tilfældet synes at være i dag.

Forespørgeren (Wilhjelm) (VS):

Jeg takker for redegørelsen, som jeg ikke kan påstå bragte meget nyt for dagen. Jeg vil gerne tage det sidste, handelsministeren sagde, om tidspunktet for debatten, først.

Det er rigtigt, at da vi fremsatte denne forespørgsel i slutningen af maj, var det selvfølgelig med den da liggende tidsplan for øje, at en beslutning var lagt fast til at skulle foretages i september, men at benytte det som en begrundelse for, at det nu ikke er et rigtigt tidspunkt at få hul på denne debat — handelsministeren brugte udtrykket „at færdiggøre“ debatten, så kunne jeg være enig, men det er jo også en fordrejning. Det har der aldrig været tale om fra vor side med denne forespørgsel, tværtimod, formålet var at få den startet op.

At bruge dette, at vi dengang havde et 4-5 måneders perspektiv med henblik på den beslutning, som ikke vi, men regeringen havde valgt at forcere frem på det tidspunkt, til at sige: nu er den faste frist væk, og derfor er det et dårligt valgt tidspunkt, det synes jeg kun ville være logisk, hvis regeringen klart havde erklæret, at der ikke blev tale om en sådan beslutning i hvert fald det første år, men det har regeringen ikke. Regeringen har udskudt det fra den fastlagte septembersamling. Det er klart taktisk bestemt, det er muligt også bestemt af andre ting, men jeg synes sådan set ikke, vi fik dem konkretiseret. Der var intet som helst i det, ministeren sagde, som ikke kunne have givet anledning til samme betænkning og ønsker om videre bearbejdning i maj eller juni, som det kan i dag.

Ministeren nævnte, at energirådet var anmodet om en udtalelse vedrørende energiplanen. Ja, det er vel sådan set energirådets opgave efter loven om de energipolitiske foranstaltninger, som rådet sidder i kraft af, så det kan heller ikke være den store overraskelse. Jeg må dog nok sige, at den sammensætning, ministeren har givet energirådet, jo ikke just gør det troligt, at energirådet skulle komme med den mest radikale kritik af lige præcis denne side med a-kraften i regeringens energiplan.

Må jeg derfor benytte lejligheden til at stille et gammelt spørgsmål, som jeg godt ved er blevet afvist nogle gange, men som til gengæld nu stilles i en ny situation, den nye situation, som handelsministeren sagde han har skabt med sit brev af den 10. august. Det er spørgsmålet: finder regeringen ikke nu, hvor man har udskudt denne afgørelse ikke længere til en ny frist, men formelt på ubestemt tid, og igen har begrundet det med behovet for oplysning, behovet for debat, behovet for yderligere undersøgelser, at det kunne være rimeligt at genoplive det energioplysningsudvalg, som blev nedlagt ved det nye finansårs begyndelse den 1. april? Det var midt i et godt oplysningsarbejde, som havde — men ikke havde fået midler dertil — lavet den, synes jeg, meget afbalancerede husstandsavis, som havde gjort et stort arbejde med at fremstille væsentlige af disse problemstillinger på en måde, så man kunne forvente, at de var tilgængelige også for de sikkert mange, som ikke har haft mulighed

[Wilhelm.]

for at bruge den megen tid på at sætte sig ind i det, og som havde planer om, at der i hvert fald kunne blive tale om 2 eksemplarer af en sådan husstandsomdelt tryksag på det informationsniveau og på det alsidighedsniveau, som energioplysningsudvalget, som vi bestemt ikke har været enige med hele tiden, havde cementeret og demonstreret sin evne til at gennemføre i det, hvad var det, 1½ års tid, det eksisterede. Jeg vil godt have ministerens svar på, om ikke han finder, at det kunne være rimeligt nu med en tidsubestemt udskydelse at genoplive energioplysningsudvalget med præcis den begrundelse, som man har givet for udskydelsen.

At der i forligsforhandlingerne har været skelet til regeringens energiplan, ja, det må vi jo tro på, når det bliver sagt. Hvad der er kommet ud af det, er jo så en anden sag. Jeg vil gerne — men jeg kommer tilbage til det senere, når vi kommer til det punkt i forespørgslen, der hedder: beskæftigelsesmæssige og økonomiske effekter — allerede her i kommentarerne til handelsministerens oplæg til debatten sige, at på det punkt, hvor man vel nok foregøbler sig selv og hinanden og offentligheden, at man har gjort mest for at iværksætte nogle af de ting, der ligger i energiplanen, nemlig på isoleringsarbejdet i det bestående byggeri, bolig- og erhvervsbygninger osv., hvor man endda nu for det kommende år har aftalt en ekstra indsats, motiveret med arbejdsløsheden, er det samlede resultat af denne ekstra indsats noget, der svarer til en tredjedel af, hvad man i gennemsnit skulle lave på isoleringsfronten i de 9 år af første fase af handelsministerens energiplan, hvis den skulle gennemføres. I denne situation, hvor man siger: nu gør vi en ekstra indsats, for det motiverer arbejdsløsheden til, og det er bygningsarbejderne, der bliver ramt til næste vinter igen fremfor nogen, og dette arbejde er samfundsmæssigt næsten gratis, og hele udgiften ligger i direkte arbejdslønninger herhjemme, meget nært i hvert fald, derfor gør vi en ekstra indsats, hvad beløber denne ekstra indsats sig så til? Den beløber sig til en isoleringseffekt på årsbasis, der er cirka en tredjedel af, hvad den i gennemsnit skal være på årsbasis for at realisere første fase af regeringens egen energiplan.

Så meget om, hvad der er skelet til af regeringens energiplan på de leder og kanter i forligsforhandlingerne.

Det blev sagt, at der jo var stillet en masse spørgsmål fra udvalget og direkte de skriftlige spørgsmål og ikke mindst fra VS, tror jeg der blev sagt. Bortset fra, at vi ikke er spor kede af den bemærkning, så kunne jeg jo godt høre undertonen alligevel og vil derfor igen præcisere, at når vi i disse spørgsmål er nødt til at stille spørgsmålene med papir og bureaukrati og optryk og fortryk og korrektur og mange eksemplarer til følge, så er det jo ene og alene, fordi VS som det eneste parti og i strid med den oprindelige aftale ved dannelsen af folketingets energipolitiske udvalg ikke er repræsenteret i dette udvalg og derfor ikke kan stille de spørgsmål igennem det udvalg, som vi i vidt omfang ellers ville have gjort.

Det væsentligste for VS i energipolitikken er at sikre den størst mulige grad af uafhængighed. Det diskuterede vi meget under energidebatten en af de første dage i juni, men denne målsætning, man tilsyneladende kunne være så enig om, er i virkeligheden vidt forskellig, fordi vi lægger noget vidt forskelligt i, hvad det er at være uafhængig. Regeringen og regeringens energiplan lægger én eneste ting i det, og det er at være uafhængig af olie, men har ikke nogen som helst betænkeligheder ved at gøre sig afhængig af andre multinationale kapitalkoncentrationer, f. eks. dem, der står bag a-kraften, både på uranminereforekomsterne, på bergelsesanlæggene, på selve reaktorproduktionen osv. Det er en anden form for uafhængighed, vi taler om, og jeg skal blot erindre om, fordi det ikke er hovedpunktet i dag, at det er den overordnede målsætning for den alternative energipolitik, som VS er tilhænger af.

Det, der snarere er emnet for i dag, er jo altså de stikord, der er nævnt i forespørgslen, miljøproblemer, affaldsproblemer, økonomiske problemer, beskæftigelsesmæssige aspekter ved energiforsyningsplanen, som den er lagt frem af regeringen, og specielt a-kraftværksplanen.

Først om dette med miljø og sikkerhed. Jeg vil gøre det på den måde, at jeg knytter nogle kommentarer til det af bilagene til handelsministerens energipolitiske redegørelse, som drejer sig om miljø og sikkerhed.

[Wilkjelm.]

Et helt fundamentalt kritikpunkt mod denne rapport må være, at den ikke med ét ord nævner den principielle forskel, der er mellem på den ene side at frigøre bunden energi, og det vil altså sige både fossile brændsler og uran — i den henseende er de nemlig ens — som ændrer den økologiske balance, og så på den anden side udnyttelsen af det, man kunne kalde fri energi, altså vindenergi, solenergi, bølgeenergi, jordvarme osv., den helt fundamentale forskel, der er fra et økologisk synspunkt på dette, så at sige at varme omgivelserne, varme jorden op med en energi, som ellers var bundet, og så på den anden side at udnytte en energi, som i forvejen er fri, som i forvejen gik ind i varmesystemet, som man blot tager i anvendelse undervejs fra afsendelsesstedet til ankomststedet, så at sige. Det er ikke nævnt med ét ord i denne rapport, der skulle handle om miljø og sikkerhed. Denne mangel er jo åbenlys, for hvis sådanne helt fundamentale betragtninger om energiproblematikken på lidt længere sigt og globalt osv. overhovedet skulle indgå nogen steder i de overvejelser, regeringen har gjort sig og regeringens baggrundsgruppe har gjort sig, så måtte det være i denne ene rapport om miljø og sikkerhed. Det er overhovedet ikke taget op. Det synes jeg er en i virkeligheden ret fantastisk indsnævring, at man ikke har blik for disse ting.

Et andet væsentligt kritikpunkt over for denne rapport må være, at den ikke diskuterer de energipolitiske alternativer ud fra ressourcebetragtninger. Det ville jo især vise det vanvittige i at afbrænde værdifulde råstoffer som olie og gas. Men det er ikke nævnt med et ord, at der også kunne være nogle ressourcebetragtninger, som man måtte anlægge, når man diskuterede de energipolitiske alternativer.

Jeg vil mene, det er værd fra denne rapport at fremhæve nogle enkelte ting. Den siger side 56: „ . . . de foreliggende muligheder for langtidsoptagelse af det radioaktive affald vurderes tilstrækkelig sikre.“ Det er ikke denne rapportes fædres opgave at foretage den vurdering, og det sker i virkeligheden også i en anden rapport, men den snupper derfra og konkluderer på denne måde, som jeg beder om at der bliver lagt mærke til: vurderes tilstrækkelig sikre, lang-

tidsoptagelse af radioaktivt affald. Den siger dog også: „Kernkraftværker vil bidrage til en centralisering af elproduktionen, som måske på et senere tidspunkt vil kunne øge risikoen for sabotage o. lign.“

Med hensyn til affaldsproblemerne bygger rapporten på den særlige affaldsrapport, som også hører til i bilagene, men den gør sig skyldig i den samme fordrejning af denne affaldsrapports konklusion, som man gør sig skyldig i i det forord, i det resumé, som vel at mærke atomenergikommissionens forretningsudvalg har sat på affaldsrapporten.

Lad mig så gå over til den affaldsrapport. Den afgørende konklusion i denne rapport, den konklusion, som er skrevet af det egentlige sagkyndige udvalg, bestående både af Risøfolk og af geologer, lyder:

„Udvalget skønner, at det vil være mindst en halv snes år at tilvejebringe den nærmere viden, der giver mulighed for på sikkert grundlag at afgøre, om vi råder over deponeringsegne geologiske formationer, og om, hvor og hvordan deponeringen kan ske.“

Mindst en halv snes år for at finde ud af, om det overhovedet kan lade sig gøre her i landet!

Dette kapitel, som uden sammenligning er rapportens tyngdepunkt, er som sagt udarbejdet af det såkaldte Hessnerudvalg — det er et udvalg, der har været sagkyndigt sammensat af Risøfolk, af geologer, med repræsentation for Danmarks geologiske undersøgelse, for Geoteknisk Institut osv. Men når så atomenergikommissionens forretningsudvalg sætter sig hen og skriver resumé, så laver de en fordrejning, så siger de i virkeligheden noget ganske andet, så siger de det, som er benyttet til ulidelighed i de andre rapporter, hvor man åbenbart kun har læst resuméet. Så siger man dette, som jeg citerede før, at der er sikkerhed for at løse affaldsproblemerne. Det er forkert; det er ikke det, der står i rapporten. Dertil kommer, at Hessnerudvalgets rapport senere er blevet berettiget kritiseret, bl. a. fordi den ikke nævner de ti år, der i hvert fald vil gå efter andre sagkyndiges mening med en prøveopbevaring, en kontrolleret prøveopbevaring, hvor det stadig væk skal være muligt at tage affaldet op igen, hvis det viser sig ikke at gå, som man havde tænkt sig.

Med hensyn til økonomien har vi jo tal-

[Wilhelm.]

lene for, at der ikke er nogen som helst økonomisk tvingende grund til at vælge a-kraftværkerne. Det mener jeg man efterhånden har erkendt og indrømmet i de tal, der ligger.

Men ind i økonomien går selvfølgelig også overvejelserne om: er det muligt at sikre forsyningen på lidt længere sigt? Ellers giver det jo en voldsomt forringet økonomi, at man har satset på et produktionsanlæg, som ikke kan køre. Her kommer altså problemerne om urankrisen, som jeg også godt vil høre regeringens nærmere kommentarer til, ikke mindst fordi den er blevet aktualiseret, siden vi sidst var samlet i maj-juni måned. Men allerede dengang lå det jo lidt tungt med at få kommentarer til OECDs rapport om urankrisen fra december 1975, hvor man konkluderer, at der vil opstå formidable problemer — som der står i sammentrækningen, i resumeet i starten — formidable problemer omkring midten af 1980erne med hensyn til uranleverancerne.

Med hensyn til beskæftigelsen vil jeg gerne takke handelsministeren for svaret på et af de spørgsmål, vi har stillet, og som går på beskæftigelseseffekten af alternative energiforsyningsinvesteringer. Svaret viser klart, at beskæftigelsesmæssigt er a-kraftinvesteringerne tydeligt i bunden og meget langt nede i bunden, mens de store beskæftigelseseffekter ligger andre steder.

Vi har til denne samling — det blev nævnt her af formanden, da mødet startede, og det kan virke lidt sent — fremsat en række forslag, der kombinerer beskæftigelsesarbejder med alternativ energipolitik, under hensyn til den beskæftigelsessituation og økonomiske situation, vi står i naturligvis. Jeg skal kun nævne, at de var fremsat, før der lå et eneste forslag som resultat af firepartiforliget, men de er altså af forskellige grunde blevet skudt i bunden, de bliver først fremsat nu og bliver nægtet sat til behandling i denne samling til trods for, at de har både med beskæftigelsen, med valutabalancen, med betalingsbalancen, med hele den økonomiske situation, som er hovedemnet for denne samling, at gøre. Vi vil selvfølgelig protestere imod dette, men så i øvrigt genfremsætte og forfølge disse forslag, som der nu er tilbageværende muligheder for.

Erik Holst (S):

Det synes at være meget tydeligt, at tiden ligesom er løbet fra hr. Wilhelms forespørgsel. Den var netop, som det også blev gentaget i dag, foranlediget af debatten den 21. maj d. å., hvor vi diskuterede dansk energipolitik 1976 og havde første behandling af forslag til lov om anvendelse af kernekraft som energikilde i Danmark.

Nu siger hr. Wilhelm, det gjorde han også dengang, at der ikke var tid til særlig dybtgående debatter. Jeg har prøvet at tælle op, hvad det fylder i Folketingstidendes gengivelse. Der er 100 spalter debat den 21. maj. Der kan være detaljer og visse sider af energidebatten, som vi ikke kom ind på. Det var vel i og for sig naturligt og ventet. Det er det, vi er gået videre med i folketingets energipolitiske udvalg.

Den frygt, hr. Wilhelm dengang nærede, er nu, så vidt jeg kan se, taget fra hans skuldre, for der er netop blevet tid til en mere vidtgående drøftelse, og der er blevet tid til en mere vidtgående undersøgelse af nogle af de problemer, som hr. Wilhelm dengang mente var utilstrækkeligt belyste eller utilstrækkeligt undersøgte.

Vi finder det rigtigt, at regeringen har taget initiativ til at udskyde anden og tredje behandling, som var planlagt i den ekstraordinære samling i september, for der er netop mange økonomiske problemer, som vi i disse dage står over for, hvor det ville være positivt forkert ikke at inddrage de investeringer, som energiplanen forudsætter i hele den økonomiske udviklingsfase, vi nu går ind i.

Det var rigtigt at undersøge mulighederne for de beskæftigelsesmæssige effekter. Det er rigtigt at undersøge de sikkerhedsmæssige og miljømæssige aspekter af hele dette store spørgsmål ved eventuel etablering af atomkraftværker i Danmark.

Jeg havde egentlig forventet at høre fra hr. Wilhelm, ikke et taknemmeligt indlæg, men måske for en gangs skyld et indlæg, som udtrykte tilfredshed med, at der nu bliver skabt den fornødne tid til at diskutere disse meget alvorlige og meget vigtige problemer.

Socialdemokratiet er tilfreds med den redegørelse, handelsministeren i dag har givet os. Vi synes, det er godt, at man har vist det fornødne mod til at erkende, at man

[Erik Holst.]

måske har været en smule for overoptimistisk, da man regnede med, at mange problemer kunne være klarlagte og kunne være vurderede indtil september. Det har netop vist sig i det energipolitiske udvalg, at der har været en meget stor spørgelyst, og heldigvis for det, det er vi meget tilfredse med alle sammen, fordi det netop giver mulighed for at vurdere og at dybdegrave nogle af de spørgsmål, der er, og dem er der mange af.

Dette materiale, som nu er fremkommet i form af svar, udredninger, beregninger, vurderinger, er slet ikke gennemgået i energipolitisk udvalg, så hvis vi i dag skulle drage såkaldte politiske konklusioner eller vurderinger eller direkte stille forslag på basis af dette materiale, så ville det være både for tidligt og forkert.

Når vi ser på de enkelte spørgsmål, som regeringen har fremdraget som årsag til, at man har udskudt behandlingen, finder vi, at ikke alene investeringerne og de sikkerhedsmæssige og miljømæssige faktorer bør belyses videre, men vi mener også, at i sidstnævnte spørgsmål er det rigtigt at vurdere den rapport, som fremkom i Sverige netop i maj måned i år, så vidt jeg husker, om muligheder for et nordisk samarbejde på dette uhyre vigtige område. Sikkerheden i forbindelse med transport af det radioaktive affald og sikkerhedsproblemer i forbindelse med sabotage bør måske også belyses videre.

Vi er også tilfredse med, at det meget nye energiråd, der skulle virke som et sagkyndigt råd, nu i højere grad får mulighed for at gennemarbejde hele energiplanen og at fremsætte sine kommentarer. Når disse kommentarer fremkommer, må de selvfølgelig behandles ligesom alle andre synspunkter, der tilgår det energipolitiske udvalg. De kan så senere måske inddrages i en debat her i folketinget.

Vi har også måttet erkende, at spørgsmålet om varmeplanen ikke har fundet den, jeg havde nær sagt forståelse ude omkring, som vi måske havde håbet i første omgang, da man fremsatte den.

Endelig må vi sige, at vi er meget tilfredse med, at handelsministeren agter at udgive en pjece til offentligheden med hovedlinjerne i energiplanen, for her kan jeg godt følge hr. Wilhjelm. Der er såmænd

behov for både en saglig og en konkret viden, hvis debatten skal gå videre i offentligheden, og såvel socialdemokratiet som jeg selv som ordfører ønsker at deltage i denne debat.

Vi har været tilfreds med, at regeringen herved skaber mulighed for en bred forståelse — og dermed mener jeg også en saglig vurdering af vore alternative muligheder her i landet — i befolkningen, før man drager de fornødne energipolitiske konsekvenser og foretager de fornødne energipolitiske foranstaltninger.

Det er altså med tilfredshed, socialdemokratiet i dag takker for handelsministerens redegørelse og for denne udsættelse af behandlingen af lovforslaget, idet vi dermed får mulighed for en videregående, dybtgående og gerne meget saglig debat.

Karlskov Jensen (V):

Situationen har jo ændret sig, fra vi havde den energipolitiske debat i maj måned. Jeg vil gerne begynde med at sige, at venstre er bekymret over de virkninger, som regeringens udskyldelse af ikrafttrædelsesloven og dermed naturligvis af tidspunktet for indførelse af a-kraft i Danmark vil få, netop på de områder, som forespørgslen går på her: økonomisk, beskæftigelsesmæssigt, men også miljømæssigt og ikke mindst forsyningssikkerhedsmæssigt. Vi er bekymrede, fordi alle de argumenter, som statsministeren og handelsministeren og socialdemokratiets ordfører har fremført her i salen og i energipolitisk udvalg og i pressen, og som vi har været enige i, jo stadig har den samme vægt og den samme gyldighed, som de har haft hele tiden. Vi kan ikke rigtig se, at der er noget, der er ændret i forudsætningerne, måske næsten snarere tværtimod.

Derfor må vi opfatte det som en rent politisk afgørelse, regeringen har truffet, med de økonomiske og ikke mindst forsyningssikkerhedsmæssige konsekvenser, som det indebærer, og som regeringen altså må tage ansvaret for. Det gælder naturligvis også de konsekvenser, det har i retning af, at det slår noget i stykker for dem, der arbejder med planlægning og forberedelse til indførelse af kernekraft i Danmark — jeg tænker på Elsam og Kraftimport, og jeg tænker på Risø og andre, der arbejder med disse spørgsmål.

[Karliskov Jensen.]

Men af betydning i denne forbindelse må det jo være, at vi snarest muligt får løftet sløret for regeringens tanker med hensyn til varigheden af den udskydelse, der er sket. Jeg forstod på handelsministeren, at det ikke var muligt at sige noget helt konkret, men jeg vil alligevel gerne spørge handelsministeren: drejer det sig om måneder, eller er det noget, der drejer sig om år? Forhåbentlig det første, men hvis det er det sidste, så må jeg spørge handelsministeren, om han finder det forsvarligt at udskyde dette spørgsmål. Der er jo i Dansk energipolitik 1976 regnet med en betydelig økonomisk besparelse ved at gå over til kernekraft i den udstrækning, som der er tale om dér, i stedet for olieforbrug. Når der henvises til investeringsproblemerne, så er det klart, at de må have deres plads, det har de altid måttet, men det er jo sådan, at elværkerne har erklæret sig parate til at foretage de investeringer og den udbygning, der er tale om, i kraft af de nuværende elpriser.

For så vidt som disse beregninger stadig holder stik, og det regner vi med de gør, så kan vi vanskeligt se andet, end at dansk industri og erhverv og danske forbrugere vil påføres en betydelig højere elpris eller i hvert fald en højere elpris, end det måtte være nødvendigt, på længere sigt — med de konkurrencemæssige og altså også beskæftigelsesmæssige virkninger, som det medfører.

Her synes jeg i og for sig, at Forbrugerrådet, hvis udmærkede formand jo er medlem af energiudvalget, passende kunne overveje disse konsekvenser, i stedet for at man, som det er sket, forholdsvis unuanceret afviser spørgsmålet om kernekraft. Her er der jo tale om, at man påfører forbrugerpriserne en stigning, som ikke er nødvendig.

Jeg synes også, det er en kendsgerning, at den overvældende afhængighed af olieimporten fra Mellemøsten stadig er lige stor, og at politiske beslutninger i disse lande fortsat vil kunne lamme vores energiforsyning i en uhyggelig grad. Jeg må mene, at det er et tungt ansvar at forsinke den spredning af vores energiforsyning, som ville ligge i, at vi gik ind med kernekraft ved siden af alle de andre energikilder, der måtte være til rådighed.

Jeg synes også, det bør understreges, at verdens kendte tilgængelige oliereserver i

stærkt tempo er på vej til at udtømmes henimod år 2000. Vi i venstre mener ikke, at det kan være rigtigt af os i vores generation at bruge op, om jeg så må sige, af disse forholdsvis let tilgængelige energistoffer, akkurat som vi vil have bekymring med hensyn til en række andre råstoffer, der er til stede i forholdsvis begrænsede mængder. Derfor mener vi, at en aflastning af olieforbruget, og altså en spredning med hensyn til tilførsler af energi til Danmark, er — for at bruge et udtryk, som et af regeringens i øvrigt udmærkede medlemmer undertiden elsker at bruge — en piskende nødvendighed, altså at vi får indført kernekraft ved siden af kul, naturgas og andre muligheder. Det er fortsat efter vor opfattelse det eneste realistiske alternativ i betydende format, og vi mener, der er tale om en så kendt teknik, og der er høstet så mange erfaringer, at de bekymringer, der måtte være med hensyn til noget overraskende dér, ikke har vægt.

Vi mener også, at de miljømæssige aspekter er sådan, at en forøgelse af kulforbruget og også af olien til oliefyrede værker, som et stigende energiforbrug vil føre til, påfører atmosfæren så store mængder af svovlilte og kvælstofilte og også af andre, ikke mindst tunge metaller i asken, at der her er tale om en betænkelighed med hensyn til den miljømæssige side. Der sker jo en sådan udvaskning af jorden allerede i dag for kalk med disse svovlilte, der regner ned, at det skaber betydelige problemer, og hvis vi skal øge vores opbrænding af kul i danske elværker, så vil disse problemer blive yderligere forøget. For de tunge metaller vedkommende er der jo ikke tale om radioaktivitet. Disse giftstoffer, som der er tale om her — det kan dreje sig om kviksølv, det kan dreje sig om cadmium og andre metaller — er ikke radioaktive, og det betyder netop, at de ikke nedbrydes, at de eksisterer til evig tid, og at deres giftighed er lige så stor om 500 år, om 1.000 år, hvorimod de radioaktive stoffer jo nedbrydes efterhånden og får en mindre og mindre farlighed.

Jeg skal ikke gå meget ind på detaljerne i øvrigt. Jeg vil gerne sige, at vi vil med interesse følge — og vi vil også prøve på at animere til, at regeringen gør det; dér er vi nok på linje, vil jeg tro — mulighederne for en fælles skandinavisk langtidsopbevaring af affald og altså også en regeneration af

[Karlskov Jensen.]

affaldet. Det er et spørgsmål, som jeg har forstået at svenskerne har været meget optaget af i lang tid. Det blev berørt for os allerede for 3 år siden, er det vel, da vi var i Barsebäck. Dengang blev det nævnt som en teoretisk mulighed. Nu forstår jeg, det er ved at komme mere ned i realiteternes verden.

Jeg behøver vel ikke at føje til, at vi fra vestres side er positivt indstillet over for alle de muligheder, der måtte være både med hensyn til naturgas og med hensyn til andre alternative energikilder, men det er vores opfattelse, at der også er mange problemer knyttet til naturgassen, og der vil også være betydelige økonomiske problemer knyttet til udvidelse af de andre alternative muligheder, hvorfor det i alle tilfælde ikke bliver noget, der i omfang kan komme op på siden af kernekraft med hensyn til at aflaste olieforbruget.

Kjærulff-Schmidt (FP):

Fremskridtspartiet mener, at der efter alt, hvad vi har af informationer, og det er mange, er meget stærke argumenter for indførelse af kernekraft. Men vi må tage til efterretning, at et flertal af partier og regeringen har ønsket at ændre den energipolitiske køreplan. Vi har ikke endnu haft lejlighed til under samråd med ministeren at aføse ministeren en mere udførlig og mere detaljeret begrundelse end den, vi har hørt i dag, og den, vi har kunnet læse os til i pressen. Men det er helt oplagt, at den kommende tid vil i det energipolitiske udvalg blive brugt til nøje at analysere de argumenter, der ligger bag udsættelsen.

Det er klart, at vi i det energipolitiske udvalg, nu, hvor køreplanen er ændret, nøje må overveje de miljømæssige og sikkerhedsmæssige spørgsmål, især omkring affaldsproblemerne. Det er også klart, at vi nøje må overveje de økonomiske konsekvenser af det meget store, umådelig store investeringsprogram, der vil være tale om ved indførelse af kernekraft i større omfang her i landet.

Man kan beklage, at ikke alle partier i tinget er repræsenteret i det energipolitiske udvalg. Det er en beklagelse, som vi kan dele. Jeg skal føje til, at fremskridtspartiet vil være indstillet på, hvis der kunne samles

flertal for det i folketinget, at ændre udvalgets størrelse, sådan at der virkelig kunne blive mulighed for, at også mindre partier var sikre på at have adgang til udvalgets arbejde og udvalgets papirer.

Jeg tror, at den udsættelse, der nu er sket i proceduren omkring atomanlægsloven, bør bruges til to ting, dels til den overvejelse af de miljømæssige, sikkerhedsmæssige og økonomiske konsekvenser, som vi har været inde på, men dels også til at forberede og afholde den vejledende folkeafstemning, som fremskridtspartiet har agiteret for i snart mange, mange måneder. Vi er enige om, naturligvis, at det er folketinget, der skal træffe afgørelsen og tage ansvaret for, hvad der skal ske; selv om ordet ansvar måske er et temmelig fortærsket og ofte meningsløst ord i forbindelse med det arbejde, der udføres her i tinget, så er det dog her, beslutningen skal træffes.

Men vi ved også, at befolkningens synspunkter ikke følger partilinjerne, og vi ved yderligere, at befolkningen meget stærkt er indstillet på at blive draget med ind i denne beslutning. Jeg mener, det er autoritært, det er gammeldags, at afvise de meget stærkt udbredte ønsker om folkeafstemning. Der går ingen skår af folketingets i forvejen tvivlsomme anseelse ved at gennemføre en vejledende folkeafstemning, ved åbent og ærligt at gå ud til befolkningen og spørge om dens mening, inden vi træffer en principiel afgørelse her i folketinget.

Jeg vil derfor stærkt opfordre til, at regeringen og andre partier på ny overvejer dette spørgsmål. Ganske vist har vi i den samling, som nu lakker mod enden, haft behandling af fremskridtspartiets lovforslag om afholdelse af en vejledende folkeafstemning, og det forslag blev forkastet her i folketinget med så at sige alle andre stemmer end fremskridtspartiets imod forslaget — kun fremskridtspartiet og venstresocialisterne støttede forslaget — men jeg opfordrer til, at man uden hensyn til partitaktik overvejer, om ikke andre partier kunne samle sig omkring den tanke at gennemføre en vejledende folkeafstemning. Det ville være et rimeligt og naturligt punktum på den energipolitiske drøftelse og på det oplysningsarbejde, der har fundet sted og fortsat vil finde sted.

Hvis ikke andre partier besinder sig og

[Kjærulff-Schmidt.]

virkelig når frem til, at befolkningen skal drages med ind i dette her, så må fremskridtspartiet i den kommende ordinære samling genfremsætte sit forslag om, at der skal afholdes en vejledende folkeafstemning, og i så fald vil det nok være rimeligt at fastsætte datoen for afstemningens afholdelse til tirsdag den 18. januar 1977, hvor der har været mulighed for yderligere en grundigt debat og et grundigt oplysende arbejde.

Lone Dybkjær (RV):

På det radikale venstres vegne vil jeg godt takke regeringen for den beslutning, den har truffet, for de ændrede energipolitiske signaler. Det er unægtelig en uvant situation for det radikale venstre, en helt ny situation, at vi pludselig på det energipolitiske område kan takke regeringen, men det er ikke nogen ukær situation for os.

Jeg synes, regeringen også i denne sammenhæng har vist både besindighed og mod, og det er nu ikke de dårligste egenskaber for en regering. Nogle vil kalde det manglende beslutsomhed. Pudsigt nok er det ofte de samme, som på senere tidspunkter kritiserer folketinget for at træffe for hurtige og forhastede beslutninger. Jeg synes, det er godt, at regeringen har erkendt, at det ikke altid er nok at træffe beslutninger. Det skulle også gerne være nogle rigtige beslutninger, og fremfor alt skulle det gerne være nogle beslutninger, som folket kan forstå. Alt for ofte træffer vi herinde beslutninger, som man ikke, når man står uden for folketinget, i virkeligheden kan forstå og gennemskue.

Jeg mener, der er behov for en energipolitisk debat. Jeg mener også, der er behov for en offentlig energipolitisk debat. Det er ikke nok, at debatten blot foregår i det energipolitiske udvalg. Men det radikale venstre finder ikke, at dagen i dag er velvalgt. Det er ikke i dag, denne debat skal finde sted, hvad enten man nu vil kalde det at tage hul på debatten, afslutte debatten, eller hvilket udtryk man vil bruge. Energien i folketingsgrupperne er opbrugt på andre emner, og emnet er faktisk for væsentligt til i realiteten kun at blive diskuteret af og blandt de energipolitiske ordførere. Et af formålene nu må jo netop være bredde og forståelse, og skal det lykkes, så må vi starte herinde.

Netop disse kaotiske dage er derfor desværre det dårligst tænkelige grundlag for en rimelig debat.

Jeg skal derfor ikke gå ind på en diskussion omkring de problemer, som såvel handelsministeren som miljøministeren har rejst i deres skrivelser til henholdsvis det energipolitiske udvalg og miljøstyrelsen, men blot sige, at der naturligvis i forbindelse hermed er nogle spørgsmål, som det radikale venstre ønsker at diskutere. Derfor skal jeg også lade være at kommentere hr. Karlskov Jensens indlæg, selv om jeg må indrømme, fristelsen ikke er helt lille.

Gert Petersen (SF):

Jeg vil godt takke handelsministeren for hans redegørelse. Den var jo interessant. Jeg synes, det var ganske pudsigt at høre handelsministeren advare hr. Wilhjelm mod nu at færdiggøre debatten om energipolitik og høre handelsministeren kræve bedre tid til drøftelser og undersøgelser. Det kunne man godt spinde en lang ende om, men jeg ved jo fra min børnelærdom, at der er mere glæde i himlen over én handelsminister, der omvender sig, end over hundrede, der fremturer, så jeg skal i og for sig lade det ligge.

Jeg har dog alligevel et konkret spørgsmål til handelsministeren. Det er interessant for øvrigt, at både hr. Wilhjelm og hr. Karlskov Jensen, mildest talt ud fra forskellige forudsætninger, begge stiller spørgsmålet — jeg gør det altså også —: hvad er det egentlig, man har tænkt sig? Er det en udsættelse på nogle måneder, eller er det en udsættelse af beslutningen i et år? Skal udsættelsen tælles i år? Hvad er det, man forestiller sig? Kan vi vente — for så at konkretisere spørgsmålet — at forslaget til lov om ikrafttrædelse af procedureloven vil blive fremsat i næste samling? Det må regeringen da i hvert fald have fundet ud af, inden åbningstalen skal holdes for den næste samling. Jeg forstår på det hele, at regeringen har sikret sig forbliven på pladserne i hvert fald indtil næste samlings åbning; dér må der så holdes en tale, og dér er regeringen nødt til at røbe, om forslag til ikrafttrædelsesloven agtes fremsat. Det er skik og brug, at man i denne tale oplyser sligt. Det vil jeg altså godt spørge handelsministeren helt konkret om.

Derudover er det selvfølgelig udmærket,

[Gert Petersen.]

at beslutningen er blevet udskudt. Det har vi krævet, det har vi forlangt. Fra regeringens, socialdemokratiets, side har man modsat sig det. Nu har man altså givet efter, og det skal der da ikke lyde utak for.

Hvad så selve denne forespørgsel angår, så er jeg i nogen grad enig med fru Lone Dybkjær i, at tidspunktet ikke er så forfærdelig heldigt valgt. Sagen er den, at forespørgslen oprindeligt blev fremsat på baggrund af, at man ville presse beslutningen igennem i begyndelsen af september, og derfor ønskedes en yderligere debat. Det er en fornuftig hensigt, det er rimeligt. Nu er situationen anderledes, nu er beslutningen udskudt, og selv om regeringen skulle fremsætte ikrafttrædelseslovforslaget allerede tidligt i den kommende samling, så vil der i hvert fald gå flere måneder, før det er færdigbehandlet, og der vil være megen lejlighed til en indgående debat.

Nu vel, nu er forespørgslen ikke desto mindre opretholdt, og vi er i den situation, at folketingsgrupperne først og fremmest har drøftet den økonomiske politik og ikke har haft lejlighed til at drøfte netop de problemer, der her er tale om. Jeg tænker altså her på den helt konkrete ekstraordinære samling, som vi er inde i for øjeblikket. Af disse grunde mener jeg, at tidspunktet er dårligt valgt, at man egentlig gør sagen en dårlig tjeneste ved at have opretholdt kravet om forespørgselsdebat netop nu. Hvad selve hr. Wilhjelm's betragtninger angår, vil jeg godt sige noget i korthed, men her har der igen ikke været lejlighed til at drøfte spørgsmålet i vores folketingsgruppe, lige så vel som jeg tvivler på, at andre grupper har haft tid og lejlighed til og mulighed for at drøfte det på grund af den ejendommelige arbejdsform, som anvendes herinde, og som jo er en knægtelse af enhver 11 timers regel inden for arbejdsmarkedet. Men jeg kan sige ud fra de tidligere drøftelser, vi har haft i vores folketingsgruppe, at vi i det store og hele deler den kritik, som hr. Wilhjelm fremfører i sit oplæg.

Jeg vil godt pege på et ganske specielt problem, som hr. Wilhjelm også var fuldkommen rigtigt inde på. Det var OECD-rapporten, som kom i december, og som viser, at der vil opstå formidable problemer med hensyn til uranforsyningen i 1980'erne.

Denne OECD-rapport betegnes generelt af det danske uranforsyningsudvalg, som polemiserer mod rapporten på forskellige punkter, som den mest autoritative internationale oversigt over energiresourcerne. Og det er altså i denne den mest autoritative oversigt, man er kommet til det resultat, at uranforsyningen vil løbe ind i formidable problemer allerede om en halv snes år. Jeg synes, det er lige stærkt nok, at man kommer og fortæller os, at det mest sikre her i verden nu er at vælge uran fremfor olie. Jeg bemærkede, at hr. Karlskov Jensen var meget bekymret for olieforsyningen omkring år 2000. Det er jeg da også, men jeg har forstået, at OECD-rapporten er meget bekymret for uranforsyningen allerede omkring 1985, det synes jeg nok var værd at tage med i betragtning.

Så kommer ydermere, og det er mit egentlige klagepunkt, at denne OECD-rapport, den mest autoritative oversigt over de internationale uranressourcer, har udvalget fået kendskab til, ikke ved at danske myndigheder, ministeren og andre har sørget for på et tidligt tidspunkt at gøre udvalget bekendt med rapporten — den kom i december sidste år — men ved at et medlem af udvalget kom ind i en boghandel et sted i udlandet og så denne rapport ligge på disken, købte den, læste den, derefter skrev om den i et dagblad herhjemme og bragte spørgsmålet frem i udvalget. Jeg synes, det er ganske ejendommeligt, at man på den måde har forholdt os, der skulle træffe beslutning, oplysninger af så autoritativ karakter. Man får en grim mistanke om, at årsagen til, at vi er blevet forholdt disse oplysninger, er, at de stred mod det, som flertallet ønskede at køre igennem. Det kan være en helt forkert mistanke, men den opstår altså helt af sig selv.

Jeg synes også, når nu man har taget en beslutning i regeringen om at udsætte afgørelsen, at man skulle genoplyve energioplysningsudvalget. Jeg er helt enig med hr. Wilhjelm i, at det bør genoplyves. Nu erkender man altså fra regeringens side, at der er behov for mere debat, og derfor bør det genoplyves, sådan at det kan fortsætte det debatarbejde, jeg siger udtrykkelig debatarbejde, som det meget klogt havde indledt.

De forslag, som VS har stillet, synes jeg i

[Hørt Petersen.]

det store og hele er gode, og vi er positive over for dem og vil være det, når de kommer til behandling i den ordinære samling, hvor hr. Wilhjem sagde at de vil blive gennemført.

Så vil jeg endelig sige til allersidst, at jeg føler også, at det er — ligesom fremskridtspartiets ordfører var inde på — meget utilfredsstillende ikke at have et parti som VS, det er det eneste, det drejer sig om i denne situation, repræsenteret i folketingets energiudvalg. Det er urimeligt, så meget mere som VS jo er meget engageret i disse spørgsmål. Jeg håber da også at kunne bidrage til, at man her i folketinget får sagen løst, så alle partier kan repræsenteres i udvalget.

Bendix (KF):

Som flere af de foregående ordførere vil jeg også gerne sige, at tidspunktet for denne debat ikke er overbevisende valgt, og derfor skal mine bemærkninger være få og knappe.

Forespørgslen er, som naturligt er, rettet til handelsministeren. Derfor skal de enkelte partier i folketinget ikke føle sig forpligtet til, og jeg føler mig da heller ikke forpligtet til på det konservative folkepartis vegne, at svare på de spørgsmål, som rejses af hr. Wilhjem.

Jeg skal gøre nogle ganske få bemærkninger om, at regeringen fastholder i princippet, at a-kraften skal anvendes i dansk energiforsyning. Det noterer hr. Wilhjem med beklagelse. Det konservative folkeparti noterer sig dette med tilfredshed.

Vi fandt ikke, at den udsættelse, der fandt sted i proceduren, var hensigtsmæssig, og heller ikke, at den var nødvendig, og når det forholder sig sådan, er der måske dobbelt anledning til at notere sig, at regeringen altså i princippet fastholder, at a-kraften skal anvendes i dansk energiforsyning. Det har igennem længere tid været det konservative folkepartis klare opfattelse, at vi i Danmark nødvendigvis måtte anvende kernekraft i den danske energiforsyning, og ser man til handelsministerens energipolitiske redegørelse, er dette standpunkt til fulde dokumenteret. Her står det konservative folkeparti altså også, for så vidt angår det substantielle i det, der er rejst i tilknytning til denne forespørgsel.

Honoré (KrF):

Også jeg takker handelsministeren for redegørelsen, men jeg må sige, som andre har gjort, at efter at regeringen har udsat den endelige behandling af ikrafttrædelsesloven, er tidspunktet for denne debat meget dårligt valgt. Der er sat en del undersøgelser i gang, og det ville have været bedre at afvente, at vi havde fået resultatet af disse undersøgelser, før man tog en sådan debat.

Også kristeligt folkeparti er tilhænger af, at befolkningen bliver informeret, men vi kan ikke tilslutte os VS' idé om, at man skulle genoplive energioplysningsudvalgets kontroversielle informationsvirksomhed. Derimod er vi tilfredse med, at energiplanen nu bliver offentliggjort i en mere populær udgave. Vi ser frem til et bedre tidspunkt til at behandle disse meget fundamentale problemer.

Ib Nørlund (DKP):

Det må jo erkendes, at alle onde energidjævlere har sammensvoret sig om at skabe de vanskeligst mulige betingelser for denne debat. Det synes også at have været opfattelsen hos mange andre ordførere. Jeg vil ikke sige, at det er et spørgsmål om at have valgt tidspunktet. Det er noget vanskeligt at se, hvad der har været vilde bestræbelser i hele denne sammenhæng, og hvad der er spontane kræfters rasen, som har bragt det med sig. Men jeg synes, man må erkende, at det ikke er en situation, som hr. Wilhjem sagde, hvor der sådan er god tid, hverken kvalitativt eller kvantitativt, til at komme ind på så vigtige problemer, som det drejer sig om. Vi må vel også erkende alle sammen, at vi handler under vægten af presserende omstændigheder, og det synes jo også, som om en del af vore kolleger lægger vægt på at regenerere deres energi på disse tidspunkter, og det skaber jo også særlige forhold for diskussionen.

Men mere væsentligt er det tidspunkt i selve udviklingen, som vi står på netop nu, hvor regeringen først har fremlagt materialer og opfattelser, som har været til en første debat, og hvor de er blevet underkastet forskellig kritik, og derefter har reageret på dette ved at stille nye udspil i udsigt. Det nye i situationen, hvad flere har gjort opmærksom på, er regeringens ændrede tidstavle. Jeg vil gerne opfatte det sådan, at

[Ib Nørlund.]

regeringen dermed har efterkommet den opfordring, som vi i den forrige debat fra flere sider rettede til den om ikke at køre loven igennem på de betingelser, som forelå, sådan som hele situationen var med hensyn til, hvad der var oplyst og ikke var oplyst. Men der kan jo kun komme logik i sagerne, synes jeg, hvis man også må opfatte dette sådan, at regeringen er indstillet på at fremhjelpe en ny offentlig debat om mange af disse energiproblemer. Det er jo den eneste måde, man kan opnå det, som handelsministeren siger: at man ville træffe beslutningerne i nær forbindelse med befolkningen. Et hovedsynspunkt for os under alt dette er, at her ikke alene er tale om tekniske problemer, men at det væsentligste i sagen i og for sig er at træffe de samfundsmæssige foranstaltninger og indgreb, skabe de betingelser, som virkelig betyder, at der er tale om en samfundsmæssig og demokratisk kontrol med energiens problemer.

Fra VS' side er der her i de sidste dage fremsat nogle nye forslag, og man har velvilligst også tilsendt os dem inden denne debat, men de er altså også kommet lige umiddelbart før debatten. Deri ligger vel i og for sig også en erkendelse af, at tidspunktet for en mere indgående debat ikke er det mest egnede nu. Jeg forstår, at der er tale om meget teknisk bestemte reformforslag, hvad jeg synes viser en ensidighed i dem, men da VS' ordfører selv afstod fra at diskutere disse problemer her, synes jeg også, jeg vil gøre det, og det gælder både de reelle spørgsmål, der rejses deri, men faktisk også de spørgsmål, der er udeladt af denne opstilling, i dem. Men fremfor alt må jeg sige til regeringen, til handelsministeren, som er bekendt for sin fremkommelighed, at det, som nu er sket, må være en forpligtelse til at udfolde en mere aktiv demokratisk diskussion omkring alle disse problemer.

Endelig skal jeg tilføje, at jeg også gerne så en ordning for energiuvalgets vedkommende, sådan at der skabtes supplerende pladser på en sådan måde, at det sikrede alle folketingspartiers deltagelse.

Arnfast (CD):

Centrum-demokraterne beklager regeringens udsættelse af mulighederne for at få indført a-kraftproduktion på dansk område.

Danmark deltager stadig mere og mere i former for internationalt samarbejde og er afhængig af det. Vores afhængighed af internationale konjunkturer, det være sig på det valutamæssige eller andre områder, har jo netop vist sig tydeligere og tydeligere. Det forlig, vi netop i disse dage har fået skabt, er jo ikke mindst etableret for at sikre kronen, det vil sige skabe tillid til Danmarks vilje til at tage fat på at løse nutidige og fremtidige problemer. Energisamarbejdet i Europa kræver ikke mindre dristighed og samarbejdsvilje. Vi kan ikke gøre Danmark til et isoleret område, hvor vi afviser udnyttelse af de nye energiformer. Alle lande omkring os bruger a-kraft og gør noget for at gøre sig selv uafhængige af den ustabile olieleverance. Derfor ønsker vi, at regeringens og hele det energipolitiske udvalgs fornyede overvejelser må føres til en hurtig afslutning. Til problemet om folkeafstemning, som er rejst her, fremfor tingets afgørelse vil jeg sige, at vi endnu ikke har været til et vælgermøde, hvor der ikke har været folk fra disse aktivistgrupper, som har spurgt os om vores holdning til a-krafts indførelse. Jeg tror ikke, der sidder et medlem i denne sal, som ikke er blevet spurgt derom næsten ved hvert eneste møde og har måttet afgive sit votum, som vi har gjort. Vi har ikke lagt skjul på, at vi ønskede a-kraft indført i Danmark. Vi kan altså med andre ord sige, at vi er valgt bl. a. på det, og derfor ser vi i og for sig ikke nogen grund til, at dette ting ikke skulle være i stand til at tage disse afgørelser. Vi føler os i hvert fald i stand til det.

Vi har naturligvis ikke noget imod en debat og heller ikke noget imod, at debatten fortsætter ude i landet. Men enhver, der vil og er interesseret deri, kan skaffe sig dybtgående materiale om hele dette problem. Nu planlægges der nye pjecer, og det er også udmærket. Men det er min tro, at spørgsmålet i sidste ende, hvis det bliver rejst over for befolkningen ved en folkeafstemning, vil føre til de resultater, som folkeafstemninger hidtil, når man ser bort fra jordlovsafstemningen, faktisk gang på gang har vist, nemlig at afstemningsresultaterne stort set følger de holdninger, der gør sig gældende herinde.

Men vi skal ikke forhindre en folkeafstemning, hvis der er nogen, der ønsker den —

[Arnfast.]

det kan vi jo heller ikke — men vi finder den altså unødvendig, for så vidt som enhver kan sætte sig ind i problemet og deltage i debatten og derved påvirke medlemmerne herinde, hvad vi jo også har en klar fornemmelse af er sket.

Må jeg så til sidst om spørgsmålet om energiudvalget minde hr. Gert Petersen om, at centrum-demokraterne heller ikke sidder i det udvalg.

Jeg forstår, at udvalget er nedsat ved en folketingsbeslutning med 21 mand, og det vil sige uden suppleanter. Hvis man laver det om til et regulært folketingsudvalg på 17 mand med suppleanter, er der mulighed for, at vi kan få en plads, og det vil vi da naturligvis være taknemlige for, fordi det også dér vil føre til, at vi kommer ind i samarbejdet eller i muligheden for at tage et medansvar.

Men må jeg sige til hr. Kjørulff-Schmidt, at det var vel stadig væk muligt eventuelt at ordne det ved at ændre udvalget, således at vi får suppleantpladser. Vi har jo før nydt godt af, at fremskridtspartiet har overladt os suppleantpladser for at drage os ind i udvalgsarbejde.

Bay (UP):

I går bebrejdede økonomiministeren mig, at jeg ikke havde takket for nogle løfter, der stod skrevet et eller andet sted. 40 års interesse for dansk politik har gjort mig lidt forsigtig med at takke på forskud, og derfor min undladelsessynd i går.

Men i dag vil jeg gerne takke hele regeringen for, at man har udskudt beslutningen om dette meget alvorlige punkt. Jeg skal begrunde det med, at jeg for 10 år siden arbejdede på et kraftværk i Esbjerg, hvor jeg havde til opgave fire gange om året at veje nogle meget store og meget tunge flasker, der indeholdt brandslukningsmateriale. De var mange gange anbragt på et sted, hvor jeg ikke kunne slæbe den tunge vægt hen, sådan at jeg møjsommeligt skulle bære hver enkelt flaske ned og veje den. I næsten 50 tilfælde af 51 var det i orden, og jeg skulle bare sætte dem på plads. Men så var der en af vore dygtige ingeniører i Danmark, der har lettet tilværelsen for os alle sammen, der

fandt ud af, at et atomapparat med sådan et lille greb omkring flasken på 2 sekunder kunne fortælle, om indholdet i flasken var stort nok eller for lille, og det var jo uhyre nemt, og jeg var jo glad for den situation.

Men der var altså en hage ved det. Jeg fik allerede dengang en advarsel i en instruktion, der fortalte mig, at jeg under ingen omstændigheder måtte have det apparat tættere på mig end 30 cm eller måtte forlade det og lade det ligge fremme; hvis jeg af en eller anden grund måtte gå fra mit arbejde, skulle jeg gå ned på det dertil indrettede rum, forsigtigt låse apparatet inde i et skab og under alle omstændigheder låse for lokalet og dreje nøglen om 2 gange. Uden på døren stod der et stort skilt: FARE!

Det var sådan et lille apparat, der forklarede mig, at hvis vi slap de meget, meget få kræfter løs, så ville det kunne skade mennesker.

Når jeg så undervejs har læst lidt om, hvad der skete i Hiroshima, og har fået at vide, at 20 år efter kunne tilsyneladende upåvirkede og sunde kvinder føde børn, der både fysisk og psykisk var totalt uegnede til livet, er der ikke noget at sige til, at man måske bliver en lille smule angst. Og herfra skal jeg straks give fru Lone Dybkjær en tak for at have sat arbejde i gang for at få en folkeafstemning, hvis dette ting bestemmer, at vi nu skal gå i gang med at lave atomkraftværker.

Selvfølgelig er fru Lone Dybkjær den første til at skrive på listen. Jeg ved ikke, om jeg kan blive den anden, men jeg tilsiger allerede nu på forhånd min underskrift blandt de 60, der skal forhindre, at vi herinde er så indbildske at tro, at vi er langt, langt klogere end det folk, der har bedt os om at ordne visse ting. Jeg har aldrig nogen sinde troet det. Jeg har fået at vide, at for at blive folketingsmand og for at kunne klare sig herinde skal man være i besiddelse af to ting: ubeskedenhed og ærgerrighed. All right, der er måske lidt om det, men jeg bliver aldrig nogen sinde så ubeskedent, at jeg, bare fordi jeg får en besked af en eller anden ekspert, så bare skulle bøje mig for dette og skulle være blevet klogere på det end fru og hr. Petersen i Brøndum. Jeg tror ikke på det, men jeg tror én ting: at hvis vi tør gøre det, så skal folket bestemme, og så skal de

[Bay.]

for deres ufødte slægter tage ansvaret, hvis det går galt. Jeg tør ikke tage ansvaret.

Må jeg til sidst citere Voltaire, som jeg ofte har citeret før. Jeg vil gerne i den forbindelse sige, at han var fritænker, jeg er ikke helt fritænker, men måske tæt på. Men alligevel sagde han: Når man ser dette urværk — og her tænkte han på hele universet, på naturens vældige kræfter, på tilblivelsens vidunder — er det jo svært at påstå, at der ikke skulle være en urmager et eller andet sted. Jeg ved ikke, om der findes sådan en urmager, men jeg har følelsen af, at vi mennesker med træskostøvler og luffer på er på vandring ind i mesterens fine værksted. Jeg er bange for, at vi ikke har noget at gøre dér. Jeg advarer, og jeg beder under alle omstændigheder om at lade hele folket tage ansvaret for dette dybt alvorlige skridt, som heldigvis er udsat et stykke tid.

Miljøministeren (*Helge Nielsen*):

Hr. Wilhjem stillede et par spørgsmål, som var rettet til mig. Det første var vel nok i høj grad rettet til mig i forbindelse med mit job som boligminister, men naturligvis også med helt klar interesse for den forespørgsel, der er til behandling.

Hr. Wilhjem gjorde op, at der på nuværende tidspunkt kun var brugt eller stillet til rådighed 1/3 af det, der var regnet med i vores planlægning på årsbasis til energispareforanstaltningerne. Jeg kan da her nævne, at vi jo i foråret fik stillet 300 mill. kr., i september 200 mill. kr. plus 43 mill. kr. og nu yderligere 100 mill. kr. til rådighed for energispareforanstaltninger. Af disse penge er der til dette øjeblik brugt og mulighed for at bruge udelukkende til energisparelser 493 mill. kr. Gør man op, når disse penge er brugt, er der investeret omkring 1,8 mia kr. Jeg synes, at det er en pæn start. Det var lidt vanskeligt at komme i gang, men jeg synes, vi er kommet godt i gang med disse energispareforanstaltninger. Jeg håber da, og jeg ved, mange i folketinget håber, på en positiv fortsættelse, så denne målsætning kan opfyldes. Samtidig har vi i byggelovgivningen strammet kravene til isolering. Man vil arbejde videre med disse ting. Så jeg synes ikke, at denne betragtning var helt korrekt.

Hr. Wilhjem var også inde på spørgsmålet om den fri energi, altså sol og vind, og den bundne energi, olie, gas og uran. Jeg vil da godt principielt sige til hr. Wilhjem, at jeg er enig i det ønskelige i at udnytte denne frie energi, sol og vind, men jeg vil godt tilføje, at der stadig væk er betydelig usikkerhed om, hvornår og hvor meget dette kan blive til. Det er min opfattelse, at det nok ikke er nogen stor andel, der kan blive tale om inden 1990, men at det nok snarere bliver spørgsmål om et valg imellem f. eks. kul og uran.

Der var også et spørgsmål om den manglende omtale af ressourcenaspektet i miljøstyrelsens bilag. Her vil jeg henvise til, at dette emne behandles i hovedrapporten og er en af grundene til hele planens forslag om de vidtgående besparelser.

Og endelig et om sikkerhed for en forsvarlig opbevaring af affald. Her nævner hr. Wilhjem kun to af de hovedsynspunkter, Hessner-udvalget fremfører. Jeg må gå ud fra, at det var en fejl, at hr. Wilhjem ikke også citerer rapportens side 11, hvori der jo står: en slutdeponering i en dybde af 1.500-2.000 meter i Ringkøbing-Fyn ryggen må umiddelbart antages med betydelig grad af sikkerhed at ville hindre det deponerede affald i at komme i kontakt. Det synes jeg også var værd at få med i billedet, når vi ellers citerer, hvad der her er sagt.

Jeg vil da godt sige, at hvor høj grad af sikkerhed der ønskes, kan ikke og skal ikke afgøres af miljøstyrelsen. Vi skal fra miljøstyrelsens og miljøministeriets side give oplysninger på en redelig og saglig måde, hvad jeg også mener er blevet gjort, men ikke tage stilling til, om sikkerheden er stor nok. Det er min opfattelse, at det er et politisk spørgsmål.

Jeg vil også godt henvise til, at dette spørgsmål netop findes i mit seneste brev til miljøstyrelsen, som peger og har lagt vægt på at få så stor sikkerhed som overhovedet muligt, inden vi træffer beslutningen, og altså undgå, efter at vi har truffet beslutningen, at vi løber ind i vanskeligheder omkring det radioaktive affald. Jeg synes også, at jeg vil understrege de nye aspekter, som også tidligere ordførere har været inde på der ligger i den svenske redegørelse, som jo alle partier i Sverige står bag. Jeg vil med

[Miljøministeren.]

stor interesse afvente, hvad den svenske beslutning bliver efter det oplæg, der er i denne redegørelse. Der ligger måske her en endelig og en forsvarlig løsning af opbevaring af vore højradioaktive affaldsstoffer, hvis vi får sådanne.

Handelsministeren (Erling Jensen):

Jeg har glædet mig over den debatform, der finder sted her i dag. Jeg erkender, at noget af den kunne skyldes træthed fra de sidste døgn, men jeg håber, det først og fremmest er et udtryk for, at vi er indstillet på i fællesskab at gøre et arbejde for at finde det rigtigst mulige grundlag for nogle meget langtrækkende beslutninger.

Jeg skal til hr. Wilhjelm sige, at jeg ikke deler hans kritik af energirådets sammensætning og ikke mener, at han har årsag til at fremføre den. Jeg skal bekræfte, at også jeg mener, at der er behov for fortsat større information over for offentligheden om disse problemer, også om politikernes behandling af disse problemer. Jeg mener ikke, at løsningen er en genoplivelse af et energioplysningsudvalg, der havde en anden opgave, som det færdiggjorde. Det havde den opgave at skabe en baggrund generelt set for en mere specialrettet og aktuel energidebat. Det synes jeg denne tid viser lykkedes for det. Nu er den aktuelle debat af en sådan karakter, at det må være muligt for os alle at videreføre den med tilstrækkelig bredde, men jeg vil da godt tilføje, at jeg håber, man kan erkende, at der ligger dette positive synspunkt i den udsendelse af energiplan 1976 i en forkortet udgave skabt på en sådan måde, at den forhåbentlig er umiddelbart tilgængelig også for mennesker, der ikke har tidsmæssige muligheder for at arbejde slet så meget med dele af dette stof, som det er folketingets forpligtelse.

Jeg vil gerne sige, at det er vort håb, at denne udgave, som vederlagsfrit er til rådighed, når den om få uger foreligger færdigtrykt, vil kunne anvendes overalt i organisationer af enhver art og med enhver holdning til disse problemer, vil kunne anvendes i oplysningsarbejdet af nøjagtig de organisationer, der stod bag energioplysningsudvalget, nemlig Dansk Folkeoplysnings Samråd, og af ungdom og andre under uddannelse i det hele taget.

Jeg vil også gerne tilføje, at det er mit ønske og min indstilling at videreføre et sådant arbejde ved at gøre det muligt at videregive de efterhånden ganske mange oplysninger — jeg håber som helhed oplysninger på et grundlag, hvis saglighed erkendes, uanset om man måtte være enig med dem eller ej — der tilgår folketinget og folketingets energipolitiske udvalg, i en så tilgængelig form og på en sådan måde, at de medvirker til at gøre debatten i befolkningen så bred som muligt på et så velinformet grundlag som overhovedet muligt.

Hr. Wilhjelm havde, som også min ministerkollega har nævnt det, nogle kritiske bemærkninger om igangsættelsen især af de dele af energiplanen, som har med energibesparelser at gøre. Nu er energiplanen ikke tiltrådt af dette folketing og ligger til behandling, men jeg synes, man må have lov at sige, som hr. Helge Nielsen gjorde det, at vi har tyvstartet på et ganske betydeligt grundlag, som har haft værdi både med hensyn til energibesparelser og nøjagtig tilsvarende med hensyn til beskæftigelse, og at vi fortsætter denne aktivitet i netop det politisk-økonomiske forlig, som lægges til behandling her i folketinget netop i dag.

Jeg kan nævne, at bortset fra de ganske betydningsfulde energibesparelsesaktiviteter, der er blevet muliggjort inden for det sidste års tid på bygningsområdet, ligger der i disse energiplansdele i det økonomiske forlig nu en tilsvarende tyvstart på spørgsmålet om besparelser i procesaktiviteterne i industrien, på spørgsmålet om besparelser ved fremskyndet anvendelse af kraftvarmumulighederne og ved aktiviteter omkring energiudvikling og energiforskning. Det er ikke beløb — det kan jeg godt være enig med hr. Wilhjelm i — som er så store, som vi alle kunne ønske det, hvis der var større midler til rådighed, men det er dog beløb, som ikke ville have eksisteret på dette tidspunkt i dette finansår, hvis ikke de var taget med på denne måde. Det betyder altså bl. a., at vi får et ikke helt uvæsentligt beløb mere til den energiforskning og den energiudvikling også af andre energikilder og også af andre energibesparelser end dem, vi hidtil har diskuteret, altså netop områder, som hr. Wilhjelm selv har vist sin interesse for, og jeg forstår viser sin interesse for med nogle nye forslag, som senere vil komme til behandling

[Handelsministeren.]

her i Folketinget. Jeg er taknemlig over, at hr. Wilhjelm ikke har inddraget dem. Jeg forstår, at nogle af mine folketingskolleger har modtaget dem på et lidt tidligere tidspunkt. Jeg har modtaget dem i dag, og det takker jeg for, 10 minutter efter, at denne debat var begyndt.

Så skal jeg understrege over for hr. Wilhjelm, at han tager fejl, når han mener at kunne finde en undertone — det er altid lidt vanskeligt, men all right, der er nogle, der er dygtigere til at vurdere undertoner end andre — i mit svar, når jeg nævner, at der er kommet mange spørgsmål også fra VS og også fra hr. Wilhjelm. Han tager fejl, jeg har intet som helst at indvende imod, at der stilles spørgsmål, der kan medvirke til afklaring af energiproblemer. Jeg har ingen som helst anledning til at spekulere på, om disse spørgsmål svarer til mine synspunkter eller ej. Jeg har en interesse i, at spørgsmålene kan medvirke til den størst mulige afklaring, og den fornødne respekt for, at disse spørgsmål stilles, og for det arbejde, der ligger bag deres formulering. Men jeg er meget enig med hr. Wilhjelm i, at det også for hans parti, men også for mig og for alle os andre havde været en god ting, om vi havde et system, hvor det var muligt at møde alle partier i det samme forum om et specielt emne. Hr. Wilhjelm ved imidlertid godt, at det er ikke et regeringsanliggende, men et folketingsanliggende, noget, der ligger til afgørelse her i Folketinget.

I forbindelse med dette ligger også problemet, som hr. Wilhjelm rejste f. eks. om uranleverancer. Hr. Wilhjelm nævnte, at han på en række andre områder var kommet i besiddelse af de svar, der forelå. Han nævnte, at det var han ikke i forbindelse med uranleverancerne. Jeg skal oplyse, at der ligger et svar af 21. juni til energipolitisk udvalg i form af en redegørelse fra uranforsyningsudvalget, som jeg har videre-sendt.

Jeg forstår udmærket hr. Karlskov Jensens understregning af, at beskæftigelsesmæssige, industrielle, samfundsmæssige interesser nødvendiggør, at der uden unødige forsinkelser træffes beslutning om en energipolitik i dette land, der kan sikre den nødvendige energiforsyning og sikre en større uafhængighed gennem en større spredning

af denne energiforsyning. Jeg deler fortsat denne holdning.

Jeg vil gerne understrege, at det ikke er regeringens ønske at skabe forsinkelser i sådanne beslutningsmuligheder, men blot vort ønske, at beslutninger godt må være så gode som overhovedet muligt, og at de bliver bedre, jo bedre baggrundsmaterialet er for disse beslutninger. Og derfor har jeg i dag erkendt, at jeg var for tidligt ude, at det er muligt at skabe et bedre beslutningsgrundlag, og det er det, vi nu prøver.

Hr. Karlskov Jensen nævnte, at elselskaberne har en tradition for selv at kunne klare deres investeringer. Det erkender jeg fuldt ud. Ikke desto mindre taler vi om investeringsbeløb og om lånebeløb af sådanne størrelsesordener, at de, uanset hvem der er ansvarlig for lånet eller for investeringen, alligevel udøver en kraftig påvirkning på vor økonomiske situation og vor øvrige investeringsaktivitet, og det er årsagen til, vi mener, de må indgå i en sådan undersøgelse.

Jeg skal sige til hr. Gert Petersen, at med de redegørelser, jeg her har givet, håber jeg, det ligger klart, at det ikke er regeringens hensigt at genfremsætte ikrafttrædelsesloven uden at have en endnu større grad af viden om beslutningsgrundlaget end den, vi mener at have på dette tidspunkt. Jeg beder hr. Karlskov Jensen og hr. Gert Petersen forstå, at efter at handelsministeren trods de positive betragtninger om hans holdninger og holdningen til ham i himlen har gættet forkert to gange med hensyn til tidspunkt, så har han ikke nogen indbygget lyst til at gætte forkert tredje gang med at fastsætte et konkret tidspunkt for afslutningen af nogle undersøgelser, der først netop er begyndt.

Så skylder jeg vel at sige, at den glæde i himlen, hr. Gert Petersen var så venlig at påberåbe sig, beklikkede han en lille smule ved at klippe lidt af vingerne med en grim mistanke om, at handelsministeren og hans medarbejdere måske kunne have lyst til ind imellem ikke at forelægge det materiale, der gav det bedst mulige beslutningsgrundlag.

Jeg er ked af denne bemærkning. Jeg mener ikke, den ligner hr. Gert Petersen. Jeg mener ikke, den svarer til hans og mit kendskab til hinanden, men jeg vil da alligevel gerne understrege, at jeg kan ikke have andet ønske, end at der træffes beslutninger

[Handelsministeren.]

om dette afgørende vigtige emne på det bedst mulige grundlag. Vi kan have forskellige vurderinger af, hvad der er det bedst mulige beslutningsgrundlag. Vi kan også være i situationer, hvor vi kan komme i diskussioner om, hvorvidt alt relevant materiale er dette eller noget andet, men jeg tror godt, vi kunne give hinanden så meget ære, at vi erkendte, at dette spørgsmål er ikke lykken at få afgjort forkert, men kun lykken at få afgjort rigtigt, og at ingen har lov til at beskyldte den anden part for at have en indbygget trang til at få en forkert afgørelse på et forkert grundlag. Det gælder ikke mig. Jeg har heller ingen grund til at tro, det gælder hr. Gert Petersen. Derfor synes jeg godt, vi kunne have været forsånt for den del af debatten.

Derimod vil jeg da godt sige, at skulle der i den kommende tid ved siden af det kunne opstå en vis glæde også her i folketinget over, at vi gør os større umage for at finde dette bedst mulige beslutningsgrundlag og derved nå frem til de bedst mulige beslutninger på dette område, selv om det skulle tage os lidt mere tid, end vi oprindeligt havde regnet med, vil det også glæde mig personligt.

Forespørgeren (Wilhelm) (VS):

Jeg synes, den socialdemokratiske ordfører, hr. Erik Holst, bekræftede, at han ikke er til at drive til at diskutere de problemer, som er nævnt i forespørgslen. Hvad var det, der skete? Der skete det, at hr. Erik Holst henviste til, at de var jo diskuteret grundigt. Og hvad bestod dokumentationen i? Den bestod i, at hr. Erik Holst havde talt op, at energidebatten i foråret fyldte 100 spalter. Men den drejede sig jo netop ikke om de problemer. I sagde alle sammen ved den lejlighed: det diskuterer vi, når ikrafttrædelsesloven kommer, og det var bestemt ikke den, der fyldte 100 spalter.

Hr. Erik Holst sagde, at udskydelsen var rigtig, men hvorfor? Fordi de økonomiske problemer trængte til en større overvejelse. Men han indlod sig ikke på nogen drøftelse af de andre ting, vi har talt om i forespørgslen. Jo, han nævnte, at der også var behov for at undersøge beskæftigelseffekterne. Og dertil kan jeg kun sige, de er undersøgt.

Der ligger nogle udmærkede tal fra handelsministeriet som svar på VS' spørgsmål. Det var altså en dårlig begrundelse for en udskydelse, for det er et af de få steder, hvor vi har de konkrete oplysninger, og hvor de vel nok kan laves med en rimelig sikkerhed.

Fru Lone Dybkjær syntes, at det var et dårligt valgt tidspunkt, og hvorfor? Fordi dette var en debat, der ikke bare burde føres mellem de energipolitiske ordførere. Det kan jeg da kun være enig i. Enhver kan ønske, at salen er fuld, når man fører væsentlige debatter, men var den det i maj? Der sad, så vidt jeg husker, indtil der skulle stemmes om et eller andet til sidst, også kun de energipolitiske ordførere hele den dag, debatten foregik. Vil den være det i oktober? Hvorfor skulle den være det? Det er den jo aldrig. Jeg mener, hvis man vil bruge den begrundelse for, at det er et dårligt tidspunkt at tage en energipolitisk debat, så får vi aldrig nogen energipolitisk debat.

Hr. Karlskov Jensen var nok den, der mest gik ind på de problemer, der står i forespørgslen, og det er jo klart, fordi nu føler venstre sig trådt over tæerne, når udskydelsen er kommet og afgørelsen ikke er kommet så hurtigt, som venstre kunne ønske sig.

Så fik vi talen om, at det var uforsvarligt, og om de store besparelser, der ville være i forhold til olieforsyningen, men fuldstændig uden at nævne, hvor store besparelser der ville være ved andre energiforsyningsmuligheder i forhold til olie. Vi fik at vide, at a-kraften var tæskende nødvendig, fordi det var den eneste kilde af nogenlunde omfang som alternativ til olie. Vi fik at vide, at opbevaringen ikke var noget problem. Og vi fik til sidst at vide, selv om der overhovedet ikke var talt konkret om det af venstre, der var positive over for andre energikilder, at de aldrig kunne få et omfang som a-kraften, og det er jo ganske enkelt forkert.

Nu har man, som jeg lige kort fik nævnt i første runde, manipuleret på den måde, at forslag, der er indleveret før nogen af regeringens, og som helt klart har at gøre med beskæftigelsesproblemerne, med de økonomiske problemer, med valutabalancen og betalingsbalancen, først er skudt ud og slet ikke kunne fremsættes. Så fik de lov at blive fremsat, og så måtte de ikke komme til før-

[Wilhelm.]

ste behandling. Derfor har vi ikke formelt kunnet inddrage disse ting, men jeg bliver nødt til at sige nu, når hr. Karlskov Jensen fremturer med, at der ikke findes alternativ i det omfang, som a-kraften kan udgøre: a-kraften udgør efter regeringens energiplan ved udgangen af perioden i 1995 et sted mellem 15 og 20 pct. af den danske energiforsyning. Det, vi har stillet forslag om, udgør på en meget kortere tid tæt op mod 40 pct. af den nuværende danske energiforsyning. Så kan hr. Karlskov Jensen sige, det er ganske urealistisk, og så kan jeg svare: det, vi har foreslået, er intet andet end at tage de alternative forsyningsmuligheder, som ligger i regeringens egen energiplan, men blot konkretisere den første fase og korte den ned fra 9 år til 4½ år. Det giver næsten 40 pct. af den danske energiforsyning, og det giver en årlig beskæftigelse i de 4 år, det står på, på 47.000 helårsarbejdere. Det er ikke mine tal, det er regeringens egne tal, vi har anvendt til det dér.

Hvad giver det så af investeringsbehov? Ja, for de a-kraftværker, hr. Karlskov Jensen gerne vil have, 5 stykker inden 1995, ligger behovet på et sted omkring 30 mia kr. med de priser, der er i dag. Heroverfor står, at de 4 forslag, som vores alternative plan har som rygrad på dette område — og det er igen på regeringens tal, disse ting er udregnet — giver behov for nettoinvesteringer på ca. 2 mia kr. i hvert af de 4 år, udbygningen står på, men samtidig giver de stigende til niveauet 3 mia kr. i valutabesparelser ved oliebesparelse, til trods for at vi ikke tænker os hele naturgassen brændt af, sådan som handelsministeren tænker sig.

Set fra statens synspunkt — det kommer selvfølgelig an på, hvordan man udformer forslagene; vi har udformet dem sådan, at det i høj grad ikke er ved tilskud, men ved udnyttelse af de beføjelser, ministeren har i elforsyningsloven — betyder det i samtlige disse 4 år, hvor denne udbygning står på, en bedring af statens finansielle balance med 2 mia kr. hvert af årene. Kom så ikke her og sig, at der intet alternativ findes, og som sagt det er ikke opfundet af os. Det er simpelt hen konsekvensberegninger på ministerens tal. De er lagt frem med alle præmisser, så de er til at gå efter. Det er det ikke altid i energiplanen, som jo ikke er nær så

konkret på disse områder. Så meget til hr. Karlskov Jensen.

Miljøministeren var inde på, at han syntes, det var for negativt, hvad jeg sagde om de spæde forsøg på at igangsætte regeringens energiplan og især på isoleringsområdet. Jeg vil godt sige, at det er endda det, man er gået længst på. Men det blev ikke anfægtet, og det kan ikke anfægtes, at det tempo, man har lagt for det næste år på isoleringsområdet, svarer til en tredjedel af det tempo, der skal være årligt, hvis regeringens plan over 9 års perioden på dette område skal opfyldes. Og det endda i en situation, hvor man vil bryste sig af, at nu har vi gjort noget særligt på det område, og det er motiveret i arbejdsløsheden.

Ministeren sagde: ja men i marts vedtog vi 300 mill. kr. Det var en fortalelse, det sagde han altså, det var i marts sidste år, og derfor kan man ikke komme og køre det ind i et års tempo her. Det er da rigtigt, hvis man tager hele vejen tilbage osv., men det tempo, der er lagt op til til det kommende år, svarer til en tredjedel af det gennemsnitstempo, som vil være nødvendigt for at realisere regeringens egen plan om investering på 10½ mia kr. over 9 års perioden i isoleringsforanstaltninger.

Ministeren sagde: sol og vind havde han da sympati for, men det var usikkert, hvornår og hvor meget. Se, nu er det ikke mere end halvandet år siden, man var aldeles til grin, hvis man overhovedet sagde sol og vind i energihenseende! Det er man ikke mere helt. Der er kommet forskellige rapporter, som viser, at det er mere realistisk, end folk — eller rettere end nogen — ville tro dengang.

Men usikkerheden om, hvornår og hvor meget, hvad er det for noget? Vi har i et af handelsministerens svar på vores spørgsmål begrundelsen for, at det projekt, der er verdens største vindmølle, og som i øjeblikket er ved at blive bygget i Tvind, og som bliver sat i gang i løbet af 3-4 måneder, ikke har kunnet opnå 5 flade øre i støtte hverken som forskningsprojekt eller som udviklingsprojekt. Grunden er, at der alene er tale om en i forvejen velkendt teknologi. Så skal man ikke komme og sige, at der ikke kan laves noget ved vindkraft, og det er usikkert, og man kender ikke teknologien, når man i den anden forbindelse sidder og svarer på den dér måde,

[Wilhelm.]

at der kan ikke støttes til den slags, for det er en velkendt teknologi, der ikke indeholder noget nyt.

Der kunne citeres meget, som ministeren gjorde, fra affaldsrapporten, men det, jeg citerede, var nu konklusionen. Skal vi ikke tage alle de 100 sider, eller 128 er det vist, må det være konklusionen, vi citerer, og det var den, jeg citerede. Jeg beklager, at handelsministeren først har fået vores forslag i dag. Det var en fejl fra vores side, han skulle selvfølgelig have været med, da vi delte ud til ordførerne i går. Men jeg vil dog sige, at den fundamentale fejl ikke er vores; det kan ikke være os, der skal trykke de 1.700 eksemplarer. Den fundamentale fejl er, at de forslag, som er indleveret før noget andet forslag, der er til behandling i denne samling, simpelt hen er blevet lagt nederst i bunken, ikke er blevet trykt, ikke er blevet omdelt og nu ikke bliver sat til forhandling.

Miljøministeren (*Helge Nielsen*):

Jeg synes ikke, at hr. Wilhelm skulle undervurdere de aktiviteter, der er foretaget med hensyn til investeringer i energispareforanstaltninger i bygningssektoren. Hr. Wilhelm vil ligesom bilde os ind, at de 100 mill. kr., som vi forhåbentlig får vedtaget i dag, først er noget til næste år. Nej, det er i indeværende finansår, at disse penge skal anvendes, hvorefter spørgsmålet er, hvad vi så skal have til næste år. I indeværende år er der udnyttet de midler, der er vedtaget 2 gange, først i marts 300 mill. kr. og så yderligere 200 mill. kr. Det er dem, der er investeret i indeværende år. Det er dem, der er kommet i energispareforanstaltninger i indeværende år. Hvorfor negligere, hvorfor gøre det til så lidt, når hr. Wilhelm godt ved, at det er meget, at vi allerede nu har satset ca. 2 mia kr., inden denne energiplan overhovedet er vedtaget? Jeg skal ikke komme med kommentarer til spørgsmålet sol og vind og vindmøllen i Tvind. Jeg vil nu sige, at der fortsat skal forskes. Der er givet tilskud til forskning, og der har været lavet ret mange projekter. Men jeg vil bare stilfærdigt som miljøminister kun pege på, at jeg nu ikke ville bryde mig om at have vindmøller på alle vore huse landet over. Det skulle der, hvis de erfaringer fra Tvind skulle udnyttes alle øvrige steder. Men den diskussion tror

jeg vi skal vente med, til vi ved mere omkring dette.

Jeg kan da godt forstå, at hr. Wilhelm siger, at han kan ikke citere hele rapporten, og det bad jeg heller ikke om, men jeg synes egentlig, det var mærkeligt, at hr. Wilhelm citerer side 10 og 12 og springer side 11 over.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden:

Skatte- og afgiftsudvalget har afgivet betænkning over:

Forslag til lov om afgift af sukker m. m. (Lovf. nr. 261).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af benzin (Lovf. nr. 262).

Forslag til lov om ændring af lov om vægtafgift af motorkøretøjer m. v. (Lovf. nr. 263).

Forslag til lov om ændring af lov om registreringsafgift af motorkøretøjer m. v. (Forhøjelse af afgift af varevogne) (Lovf. nr. 264).

Forslag til lov om ændring af forskellige love om forbrugsafgifter. (Forhøjelse af afgiften af cigaretter, cigaretpapir, fintskåret røgtobak, spiritus, vin, øl og kaffe samt afgift af te) (Lovf. nr. 265).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af ansvarsforsikringer for motorkøretøjer m. v. (Forhøjelse af afgift for knallerter) (Lovf. nr. 266).

Forslag til lov om afgift af lystfartøjsforsikringer (Lovf. nr. 267).

Forslag til lov om udskrivningsprocenten og personfradragene for kalenderåret 1977 (Lovf. nr. 269) og over

Forslag til lov om ændring af lov om stempelafgift. (Forhøjelse af afgiften for dokumenter om overdragelse af fast ejendom) (Lovf. nr. 270) samt over

Forslag til lov om ændring af forskellige skattelove. (Lempelse af dobbeltbeskatningen af udloddede selskabsindkomster) (Lovf. nr. 254).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Formanden:

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages kl. 14.00.

Mødet udsat kl. 11.57.

Mødet genoptaget kl. 14.

Formanden:

Vi går til behandling af de øvrige på dagsordenen opførte sager, idet jeg skal lade punkt 11 udgå, nemlig forslaget vedrørende checkafgift.

Sagerne kan kun med tingets *samtykke* behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Anden behandling af forslag til lov om afgift af sukker m. m.

(Lovforslag nr. 261. Fremsat 17/8 76. Første behandling 17/8 76. Udvalgets betænkning 19/8 76).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden:

Sammen med denne sag foretages de under punkterne 2-7 og punkterne 9 og 10 opførte sager.

Jeg skal fastsætte en taletid i første omgang på indtil 20 minutter for ordførerne.

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om afgift af benzín.

(Lovforslag nr. 262. Fremsat 17/8 76. Første behandling 17/8 76. Udvalgets betænkning 19/8 76).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om vægtafgift af motorkøretøjer m. v.

(Lovforslag nr. 263. Fremsat 17/8 76. Første behandling 17/8 76. Udvalgets betænkning 19/8 76).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om registreringsafgift af motorkøretøjer m. v. (Forhøjelse af afgift af varevogne).

(Lovforslag nr. 264. Fremsat 17/8 76. Første behandling 17/8 76. Udvalgets betænkning 19/8 76).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændring af forskellige love om forbrugsafgifter. (Forhøjelse af afgiften af cigaretter, cigaretter, fintskåret røgtobak, spiritus, vin, øl og kaffe samt afgift af te).

(Lovforslag nr. 265. Fremsat 17/8 76. Første behandling 17/8 76. Udvalgets betænkning 19/8 76).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om afgift af ansvarsforsikringer for motorkøretøjer m. v. (Forhøjelse af afgift for knallerter).

(Lovforslag nr. 266. Fremsat 17/8 76. Første behandling 17/8 76. Udvalgets betænkning 19/8 76).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om afgift af lystfartøjsforsikringer.

(Lovforslag nr. 267. Fremsat 17/8 76. Første behandling 17/8 76. Udvalgets betænkning 19/8 76).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om udskrivningsprocenten og personfradragene for kalenderåret 1977.

(Lovforslag nr. 269. Fremsat 17/8 76. Første behandling 17/8 76. Udvalgets betænkning 19/8 76).